

پیام پوهنوال عبدالقادر عدالتخواه استاد پوهنچی حقوق و علوم سیاسی پوهنتون کابل و
عضو شورای عالی ستره محکمه ج.ا.ا به مناسبت تدویر سومین کنفرانس علمی-مسلكی
انجمن حقوق دانان افغان در اروپا

بسم الله الرحمن الرحيم

هیات محترم رهبری انجمن، حضار نهایت گرامی و اشتراک کنندگان محترم!

السلام علیکم و رحمت الله و برکاته!

نخست از همه مراتب امتنان و تشکرات عمیق و بی پایان خویش را به هیات محترم رهبری انجمن حقوق دانان افغان در اروپا، برگزار کنندگان و همه اشتراک کنندگان این محفل با شکوه تقدیم میدارم و نهایت خوش حالم که پیام خویش را به مناسبت سومین کنفرانس علمی-مسلكی که تحت عنوان "افغانستان و حاکمیت قانون" دایر میگردد از طریق ایمیل میفرستم و آرزو مندم، مطالبی که پیرامون عنوان فوق الذکر ارائه خواهد شد، در تحکیم حاکمیت قانون در افغانستان ممد و موثر واقع گردد و نتایج خوب و ملموسی را در قبال داشته باشد. زیرا، در جهان هیچ کشوری وجود ندارد که بدون ارتباط با سایر کشورها و مجامع بین المللی به حیات سیاسی خویش ادامه دهد، بنا بران کار و فعالیت علمی شما دانشمندان گرامی بدون شک به قضایای جاری افغانستان تاثیرات مثبت خویش را خواهد داشت.

خانم ها و آقایان!

ملت صلحدوست ما، بعد از ایجاد اداره موقت و دولت انتقالی اسلامی افغانستان با همکاریهای مستقیم جامعه جهانی، از جنگ های تحمیلی نفسی به راحت کشیده و بالاثر تصویب قانون اساسی به یک نظام مبتنی بر قانون و تحقق خود ارادیت در تعیین سرنوشت شان دست یافتند. در روشنایی همین قانون اساسی انتخابات ریاست جمهوری برگزار و بر مبنای آن حکومت انتخابی تشکیل شد. شورای ملی بر اساس اراده های مردم ایجاد گردید و اعضای شورای عالی ستره محکمه از طریق ولسی جرگه رای اعتماد بدست آوردند.

اعضای کمیسیون مستقل نظارت بر تطبیق قانون اساسی به استناد ماده 157 قانون اساسی بعد از کسب رای اعتماد از پارلمان عملاً بکار خویش آغاز کردند.

مردم افغانستان در زمینه رعایت حقوق و آزادی های اساسی خویش که مندرج فصل دوم قانون اساسی میباشد، موفقیت هایی بدست آوردند. همین اکنون بیشتر از 50 شبکه تلویزیونی، صد ها شبکه رادیویی، و بیشتر از 1000 نشریه چاپی در افغانستان فعالیت مینماید. مطابق ماده 35 قانون اساسی در حدود 57 حزب سیاسی و 3000 سازمان اجتماعی بعد از ثبت در وزارت عدلیه فعالیت دارند. اضافه تر از 2000 موسسات غیر انتفاعی داخلی و خارجی در وزارت اقتصاد ثبت و راجستر گردیده است. 80٪ مردم افغانستان به خدمات مخابراتی دسترسی پیدا کرده اند. موسسات تحصیلات عالی دولتی و خصوصی با داشتن هزاران استاد اعم از زن و مرد و صد ها هزار محصل (دختر و پسر) در افغانستان فعالیت دارند.

میلون ها تن از اطفال و نوجوانان در ده ها هزار باب مکاتب دولتی و خصوصی مصروف فراگیری علوم متداوله میباشند. انجمن مستقل و کلای مدافع با داشتن 3200 وکیل مدافع در مرکز و ولایات افغانستان فعالیت مینماید. ریاست عمومی مساعدت های حقوقی با داشتن بیشتر از صد ها نفر مساعد حقوقی در چوکات وزارت عدلیه بصورت رایگان خدمات حقوقی را برای متهمین بی بضاعت ارائه نمایند، کمیسیون های مستقل حقوق بشر، اصلاحات اداری و خدمات ملکی و سایر نهادها تشکیل و فعالیت خویش را بر مبنی قانون اساسی و سایر قوانین نافذ انجام میدهند. عنقریب کمیسیون های مستقل انتخابات و شکایات انتخاباتی با گزینش افراد جدید به فعالیت خویش آغاز خواهند کرد.

دوستان محترم!

باید خاطر نشان ساخت که با وجود این همه پیشرفت ها و دست آورد های موجود متأسفانه کاستی ها و نواقص جدی در راستای تطبیق و حاکمیت قوانین وجود دارد. موجودیت فساد اداری در ادارات دولتی، استخدام بعضی افراد به اساس روابط نه بر مبنای ضوابط، غصب ملکیت های عامه توسط زور مندان، عدم اتخاذ تدابیر موثر در مورد تامین نمایندگی عمومی و عادلانه در انتخابات، عدم موجودیت زمینه مساعد در برگزاری انتخابات اعضای ولسی جرگه (در حالیکه میعاد خدمت نمایندگان کنونی ولسی جرگه مدت ها قبل خاتمه یافته است)، شورا های ولسوالی ها و قریه ها و انتخابات شاروالی ها و عدم طی مراحل یک عده

قوانین که به تدوین این گونه قوانین در قانون اساسی پیش بینی شده است، از جمله مواردی اند که به نقض و یا عدم اجرای مطالبات قانون اساسی ارتباط مستقیم میگیرد.

خواهران و برادران عزیز!

قانون شکنی وقانون گریزی و عدم موجودیت و یا ضعف حاکمیت قانون در افغانستان دارای یک سلسله علل و عواملی میباشد که قسمت عمده آن به عوامل داخلی و قسمت دیگر آن به عوامل خارجی بر میگردد که قرار ذیل به بعضی از این علل اشاره خواهد شد:

یکی از این علل و عوامل عبارت از جنگ خانمان سوز موجود در کشور است که متأسفانه از مدت تقریباً چهار دهه به این طرف در افغانستان ادامه دارد. یقیناً قوه اجرائیه نقش اساسی را در زمینه حاکمیت و تطبیق قانون اساسی ایفا می نماید. این قوه با وجودیکه در راستای تطبیق احکام قانون اساسی و سایر قوانین نافذ تا کنون کارهای زیادی را انجام داده است، اما با آنهم نتوانسته است که در موارد متعدد وظایف محوله خویش را به خوبی انجام دهد. به طور مثال ماده (5) قانون اساسی حکم میکند: "تطبیق احکام این قانون اساسی و سایر قوانین، دفاع از استقلال، حاکمیت ملی و تمامیت ارضی و تامین امنیت و قابلیت دفاعی کشور از وظایف اساسی دولت میباشد". این مسایل به استناد حکم ماده (75) قانون اساسی از جمله وظایف اساسی حکومت دانسته شده است، ولی متأسفانه حکومت نتوانسته است که امنیت را در کشور تامین کند.

یقیناً زمانیکه در یک کشور جنگ ادامه داشته باشد، یکتعداد افراد و اشخاص مغرض با استفاده از فضای متشنج حاکم در جامعه به قانون شکنی پرداخته و به اصطلاح از آب گل آلود برای خود ماهی میگیرند، به حقوق دیگران تجاوز مینمایند و سرمایه های خود را به شکل غیر قانونی افزایش میدهند که به این ترتیب موجودیت جنگ و نا امنی ها در افغانستان عامل بسیار عمده از نقض قوانین بشمار میرود.

اشتراک کنندگان محترم!

برای اینکه حاکمیت قوانین در جامعه به شکل بهتر آن اعمال گردد و تمام افراد خود را مکلف به رعایت آن بدانند، ایجاب مینماید که قوانین در قدم اول توسط اراکین بلند پایه دولت و مقامات سیاسی رعایت و مورد حمایت قرار گیرد. بالفرض اگر اراکین بلند پایه دولتی و مقامات سیاسی از قوانین حمایت نکنند

و خودشان در نقض قوانین سهم داشته باشند، در آنصورت رعایت از تطبیق قوانین را نمیتوان از افراد عادی جامعه انتظار برد. چنانچه سعدی شیرازی یکی از شاعران فارسی زبان نقش اراکین بلند پایه دولت را در چگونگی رعایت و تطبیق قانون در شعر بسیار زیبای خود چنین تمثیل میکند:

« اگر سلطان زباغ رعیت خورد سیبی - کنند غلامان او درخت از بیخ

به نیم بیضه اگر سلطان ستم روا دارد - ز نند لشکریانش هزار مرغ به سیخ»

بنابراین زمامداران و مدیران دولت باید در تطبیق و رعایت احکام قانون اساسی اولگو و نمونه باشند تا به تبعیت از ایشان افراد جامعه رعایت احکام قوانین را نصب العین خویش قرار دهند و در غیر آن عده زیادی از مردم قانون شکنی و قانون گریزی را از آنها آموخته و نهایتاً نظم جامعه از بین رفته و انارشیزم و بی بندوباری مستولی خواهد شد.

باید گفت، با آنکه همه ما تلاش های گسترده ای انجام داده ایم، اما باید اذعان نمود که برای رسیدن به منزل مقصود مسیر طولانی در پیش داریم. ما زمانی به کار کردهای گذشته خود می توانیم ببالیم که آنها را با کارهای انجام نشده که می بایست قبلاً انجام می شد، مقایسه کنیم. لیکن اگر آنها را به آنچه که نیاز داریم و آنچه را که در آینده به طوری باید و شاید از آن برخوردار باشیم، بنگریم، به یقین که این اقدامات چشم گیر نیست و اینجاست که باید اعتراف کنیم که راه ما دشوار و منزل مقصود دور است. اینجاست که برای رسیدن به آنچه که شایسته ماست، نیاز به همبستگی، اتحاد و تلاش مضاعف داریم و اینجاست که باید کمر همت بست و پیش از گذشته، در هر جا و هر موقعیتی که هستیم و از هر فرصتی که داریم استفاده نموده و راه های رسیدن به منزل مقصود را جستجو کنیم و این برنامه یکی از این فرصت های خیلی خوب است که زمینه جستجوی راه های بهتر بسوی آینده را فراهم می سازد.

در اخیر یک بار دیگر از هیات محترم رهبری انجمن، گردانندگان و اشتراک کنندگان کنفرانس صمیمانه ابراز تشکر میکنم و به همه ایشان موفقیت های بزرگی را در امور محوله و خاصاً در غنای این کنفرانس آرزو میبرم.

تشکر از همه دوستان